

ეკონომიკური მდგომარეობის შუქ-ჩრდილები საქართველოში

ინგა გიგაური

ბიზნესის ადმინისტრირების აკადემიური
დოქტორი, სტუ უფროსი მასწავლებელი

იულია თედევეი

სტუ, ბიზნესის ადმინისტრირების აკადემიური დოქტორი

ნიკა ზურიკაშვილი

სტუ, დოქტორანტი

რეზიუმე

თანამედროვე საქართველოს ეკონომიკის მოდელი სამწუხაროდ დაფუძნებულია არა იმდენად წარმოების ზრდაზე, რამდენადაც მოხმარების სტიმულებზე. ამ ფაქტს ისიც ადასტურებს, რომ კერძო და სახელმწიფო მოხმარების ჯამური მოცულობა მთლიანი შიგა პროდუქტის 90%-ს შეადგენს. იმპორტზე ჩამოკიდებულ ქვეყანას არა აქვს შემონადინების მყარი სტაბილური წყარო. ლარი მანამდე გააგრძელებს აღმა-დაღმასვლას, ვიდრე სწორი მონეტარული და მაკროეკონომიკური პოლიტიკა არ გატარდება. მაკროეკონომიკური მაჩვენებლების უმეტესობა გაუარესდა ბოლო 3 წელიწადში. ბიუჯეტიდან ხარჯვას პერიოდულად უარყოფითი გავლენა ჰქონდა ლარის კურსზე და ფასების დონეზე. არ არის მყარი კავშირი ეკონომიკასა და ფულად სექტორებს შორის. კავშირის პრინციპი შემდეგია: ეროვნული პროდუქცია ამყარებს ეროვნულ ვალუტას, ეროვნული ვალუტა ამყარებს ეროვნულ ეკონომიკას. რა შეიძლება ასეთ ვითარებას დაუპირისპიროთ? ეკონომიკის სწორად მართვისათვის კი საჭიროა მოქნილი ფულად-საკრედიტო პოლიტიკა. გვაქვს კი ასეთი პოლიტიკა, რა თქმა უნდა არა. ლარის სწრაფი გაუფასურება დიდი რისკის შემცველია ფინანსური სტაბილურობისთვის, რაც ჩვენ ქვეყანას მძიმე ტვირთად დაანევა.

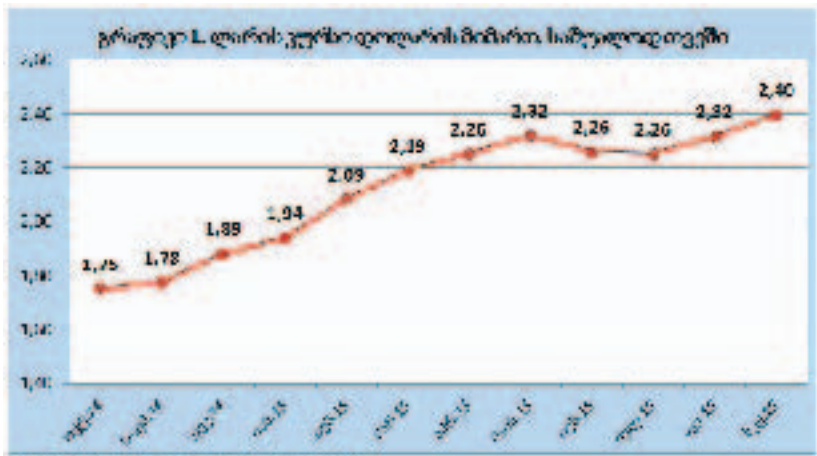
საკვანძო სიტყვები: ვალუტის კურსი, მონეტარული ფისკალური პოლიტიკა, სტაბილიზაცია, ეკონომიკური ექსპანსია, საფინანსო-საბანკო სისტემა.

შესავალი

საქართველოში ვალუტის თავისუფალი ცურვის რეჟიმი მოქმედებს, შესაბამისად, ლარის გაცვლითი კურსის ფიქსირება ან კურსის ცვლილების მართვა ქვეყნის ეკონომიკური პოლიტიკის მიზანს არ წარმოადგენს. თუმცა, კურსის სტაბილურობაზე მნიშვნელოვნად არის დამოკიდებული ქვეყნის მაკროეკონომიკური და ფინანსური სტაბილურობა. გამომდინარე იქედან, რომ საქართველოს ეკონომიკაში დოლარიზაციის დონე მაღალია (მოხმარებული საქონლის და მომსახურების 70%-მდე იმპორტზე მოდის, ქვეყნის შიგნით გაცემული სესხების 65% დოლარშია, სახელმწიფო ვალის 75% უცხოურ ვალუტაშია), ლარის სწრაფი გაუფასურება დიდი რისკის შემცველია ფინანსური სტაბილურობისთვის. ლარის კურსის სტაბილურობას მნიშვნელოვანი გავლენა ექნება ქვეყნის გრძელვადიან ეკონომიკურ განვითარებაზე. ლარის კურსმა მნიშვნელოვანი გაუფასურება გასული წლის ბოლოს დაიწყო. ამის მიზეზი სწორედ ექსპორტის შემცირება და მიმდინარე ანგარიშის დეფიციტის ზრდა იყო. ბოლო ერთ წელში საქართველოს საქონლის ექსპორტი 700 მილიონი დოლარით, ხოლო საზღვარგარეთიდან ფულადი გზავნილები 300 მილიონი დოლარით შემცირდა. აღნიშნული მილიარდ დოლარიანი დანაკლისი არ შეივსო დოლარის შემოდინების სხვა წყაროებიდან (ტურიზმი, ინვესტიციები, სესხები) და ლარი 37%-ით გაუფასურდა (იხ. გრაფიკი. 1).

2013 წელს საქონლის და მომსახურების ექსპორტი მშპ-ის 45% იყო, 2014 წელს კი 43%-მდე შემცირდა. მიმდინარე წლის პირველ 8 თვეში წინა წლის ანალოგიურ პერიოდთან შედარებით საქონლის ექსპორტმა 24%-ით იკლო. აქედან გამომდინარე, 2015 წელს ექსპორტი მშპ-ს მიმართ შემცირდა.[1]

საქართველოს სახელმწიფო ვალის 75% უცხოურ ვალუტაშია. შესაბამისად, ლარის გაუფასურება მყისიერად ზრდის

ვალის ტვირთს, რომელიც მშპ-სთან ვალის შეფარდებით გამოიხატება. ბოლო ერთ წელში სახელმწიფო საგარეო ვალი დოლარში 72 მილიონი დოლარით გაიზარდა. თუმცა, ლარის გაუფასურების გამო ლარში გამოხატული საგარეო ვალი 2.7 მილიარდი ლარით გაიზარდა. ამას ემატება ბოლო ერთ წელიწადში საშინაო ვალის 376 მილიონი ლარით ზრდა და ჯამში სახელმწიფო ვალმა მშპ-ის 42%-ს მიაღწია.

ძირითადი ნაწილი

ეკონომიკური სისტემის მშენებლობის პროცესში საქართველო ურთულესი პოლიტიკური, სოციალური და ეკონომიკური პრობლემების წინაშე აღმოჩნდა, რაც გულისხმობს სტაბილიზაციის, ინფლაციის დაძლევის, საფინანსო-საბანკო სისტემის გამყარებას და ეროვნული ვალუტის დამკვიდრებას. აღნიშნული რეაქციებიდან გამომდინარე ჩვენ მივიღეთ პოლიტიკურად ფორმალური, ფიქტიური დამოუკიდებლობა და მასთან ერთად ეკონომიკური ექსპანსია [2]. ეკონომიკური ექსპანსია ქვეყნების დაპყრობისა და დამონების ახალი, ბევრად საშიში, ციხური ფორმაა, ვიდრე იარაღის ძალით ქვეყნის დაპყრობა. ეკონომიკურად ქვეყნის დაპყრობა ხდება ფინანსური ინსტიტუტე-

ბიი გამოყენებით.სისტემა უაღრესად დახვეწილი და სასტიკია. პრინციპი მარტივი: მაქსიმალურად დაკარგოს ქვეყანამ ეკონომიკური,ბუნებრივი და სხვა რესურსები „დამყრობთა“ სასარგებლოდ.ლარის კურსზე მოქმედი ძირითადი ფაქტორებია უცხოური ვალუტის შემოღინება/გაღინება, ქვეყანაში არსებული ლარის მოცულობის ცვლილება და საქართველოს მონეტარული (ფულად-საკრედიტო პოლიტიკა) და ფისკალურ პოლიტიკა (საბიუჯეტო-საგადასახადო პოლიტიკა). ბოლო 10 თვეში ლარის მნიშვნელოვანი მოლოღინი კურსის ცვლილების მიმართ. აღნიშნულ ფაქტორებზე გავლენა აქვს საგარეო ფაქტორებს (ჩვენი ეკონომიკური პარტნიორი ქვეყნების შიდა ეკონომიკური სიტუაცია), მაგრამ გაუფასურების ძირითადი მიზეზი საქართველოში შემომავალი უცხოური ვალუტის ნაკადების შემცირება იყო. ექსპორტის და ფულადი გზავნილების 1 მილიარდი დოლარით შემცირება უცხოური ვალუტის შემოღინების სხვა წყაროებიდან არ გადაიფარა და ლარის კურსი გაუფასურდა. ექსპორტის და ფულადი გზავნილების შემცირება ისევ გრძელდება. აგვისტოში ექსპორტი 23.4%-ით (58 მილიონი დოლარით), ხოლო ფულადი გზავნილები 35%-ით (46 მილიონი დოლარით) შემცირდა. 8.6%-ით (59 მილიონი დოლარით) შემცირდა იმპორტი და გადაფარა ექსპორტის შემცირებით გაცვლით კურსზე მიყენებული ზიანი.[1]

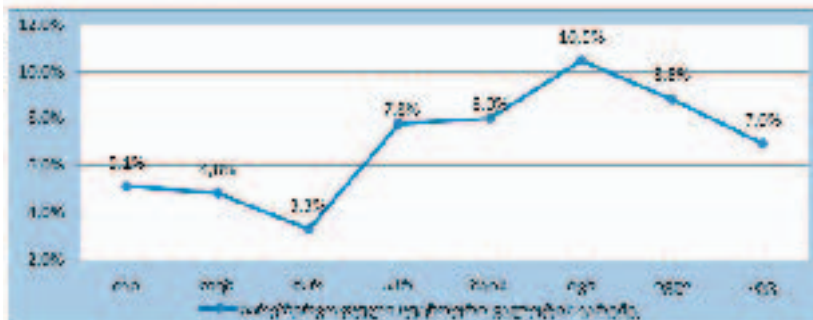
ექსპორტ-იმპორტი და ფულადი გზავნილები საზღვარგარეთიდან არ გვიჩვენებს საქართველოში შემომავალი და გამავალი სავალუტო ნაკადების სრულ სურათს. ბოლო თვეების (ივლისი-სექტემბერი) სრული სურათის სანახავად, საჭიროა, გვეკონდეს ინფორმაცია ტურიზმიდან და მომსახურების სხვა სახეობებიდან შემოსავალზე, ფაქტორულ შემოსავალზე, ინვესტიციებზე და სასესხო კაპიტალზე. ეს ინფორმაცია კი ასახული იქნება მე-3 კვარტლის საგადასახდელო ბალანსში, რომელიც მიმდინარე წლის დეკემბრის ბოლოს გამოქვეყნდება. დღეისათვის ცნობილია 2015 წლის პირველი ორი კვარტლის საგადასახდელო ბალანსის მონაცემები, რომლის მიხედვით იანვარ-ივნისში საქართველოში 165 მლნ დოლარით ნაკლები

უცხოური ვალუტა შემოვიდა, ვიდრე ქვეყნიდან გავიდა. საგარეო ფაქტორებიდან საქართველოზე ყველაზე მეტად გავლენა იქონია რუსეთისა და უკრაინის ეკონომიკის შემცირებამ, საბერძნეთის კრიზისმა და ჩვენი მეზობელი ქვეყნების ვალუტების გაუფასურებამ. საგარეო შოკი უკვე აისახა ლარის კურსში, მაგრამ თუ აღნიშნულ ქვეყნებში ეკონომიკური პრობლემები გაღრმავდება, ეს ლარის კურსზე კვლავ იმოქმედებს. მაგალითად, საბერძნეთს კრიზისის გამო, მიმდინარე წელს ფულადი გზავნილები საბერძნეთიდან უკვე შემცირდა 50 მილიონი დოლარით და წლის ბოლომდე დანაკლისი 100 მილიონ დოლარამდე იქნება.

შემომავალი უცხოური ვალუტის ნაკადების კლება საბოლოოდ აისახება საქართველოში არსებული დოლარის მოცულობის შემცირებაზე. აქვე უნდა აღვნიშნოთ, რომ თებერვლის შემდეგ ეროვნულმა ბანკმა მონეტარული პოლიტიკა საკმაოდ გაამკაცრა, რეფინანსირების სესხის განაკვეთი 3% პუნქტით გაიზარდა და დღეს 7%-ია. სხვა თანაბარ პირობებში, საშუალო ვადიან პერიოდში მონეტარული პოლიტიკის ასეთ გაამკაცრებას მიმოქცევაში არსებული ლარის მასის შემცირება მოჰყვება. ამასთან, მიმდინარე წელს ეროვნულმა ბანკმა სავალუტო აუქციონზე გაყიდა 307 მილიონი დოლარი და ნაწილობრივ შეავსო დოლარის დანაკლისი. ლარის კურსზე უარყოფითი გავლენა ჰქონდა ფისკალურ პოლიტიკასაც, ბიუჯეტის ხარჯებს. ეს ჯერ კიდევ 2013 და 2014 წლების ბოლო თვეებში გამოიხატა, როდესაც წლის ბოლო კვარტალში ბიუჯეტის დეფიციტი მაღალი იყო. ბიუჯეტის დეფიციტური ხარჯვის დროს ბიუჯეტი იმაზე მეტ ფულს უშვებს მიმოქცევაში ვიდრე ეკონომიკიდან შემოსავალი აქვს. ბიუჯეტის ხარჯების ლარის კურსზე უარყოფითი გავლენა 2015 წელსაც გაგრძელდა. თებერვალში, აპრილში, ივნისში და აგვისტოში ბიუჯეტის დეფიციტი იმდენად მაღალი იყო, რომ მის დასაფინანსებლად ბანკებში არსებული საბიუჯეტო ნაშთის გამოყენება გახდა საჭირო. ეს კი პირდაპირ ზრდის მიმოქცევაში არსებულ ლარის მოცულობას, რაც წინააღმდეგობაში მოდის გაამკაცრებული მონეტარული

პოლიტიკის მიზანთან. პირველი- ყველაზე მნიშვნელოვანი: ქვეყნიდან გადის კაპიტალი, ანუ გარბის და კომერციულ ბანკებს არ გააჩნიათ საკმარისი სავალუტო სახსრები ამ გაქცეული კაპიტალის მომსახურებისათვის, ანუ გადასარიცხათ.

საქართველოს ბანკების მონეტარული რაზმობის ანალიზი, 2007 წლის მარტის მონაცემებით. წყარო: საქართველოს მონეტარული რაზმობის ანალიზი, 2007 წლის მარტი.

შესაბამისად, იქმნება დოლარის დეფიციტი, რომელიც ზრდის მის ფასს და ამიტომაც არის, რომ ეროვნული ბანკი სავალუტო ინტერვენციით ნაწილობრივ უზსებს ამ დეფიციტს კომერციულ ბანკებს. მეორე-ქვეყნიდან გაქცეული კაპიტალი პრაქტიკულად არ მუშაობს ეკონომიკის რეალური სექტორისათვის და ადვილად გადაადგილდება ქვეყნიდან. შესაბამისად, ეროვნული ბანკი ამ ფაქტორს უნდა ითვალისწინებდეს სავალუტო კურსის დადგენისას და სამწუხაროდ განსხვავებული მეთოდოლოგიით მოქმედებს, რაც იწვევს ლარის კურსის მკვეთრ რყევას. ამას მოჰყვება თითქმის ყველა სასურსათო პროდუქციაზე ფასების მკვეთრი გაძვირება, რომლის პირველი ნიშნები უკვე გამოიკვეთა. მაგ: შაქარსა და სანვავზე 10-15% ფასები გაზრდილია. ჩვენი ეკონომიკა, პრაქტიკულად მთლიანად არის დამოკიდებული იმპორტზე. აქ ნაწარმოები პროდუქციის 70%-იც კი იმპორტირებული საქონლის საფუძველზე კეთდება. ამიტომ ჩვენნიარ ქვეყანაში ლარის ადგილობრივი ვალუტის კურსს გადამწყვეტი, სასიცოცხლო მნიშვნელობა აქვს, მისი სტაბილურობა აუცილებელია ეკონომიკის ნორმა-

ლური ფუნქციონირებისათვის. ეროვნული ბანკი ორგანული კანონით ბანკის შესახებ ვალდებულია ქვეყანაში შეინარჩუნოს ფასების სტაბილურობა. ამ მთავარი ამოცანის შესასრულებლად მას პრაქტიკულად ერთი ბერკეტი უკავია და ეს არის სავალუტო კურსი. სამწუხაროდ რეალობა საკმაოდ რთულია. ინფლაციის მაჩვენებელი 7%-ია; ეროვნული ვალუტის კურსი დოლართან მიმართებაში მაღალია. ეროვნული პროდუქცია ამყარებს ეროვნულ ვალუტას. რა შეიძლება ასეთ ვითარებას დაუპირისპიროთ? ეკონომიკის სწორად მართვისათვის კი საჭიროა მოქნილი ფულად-საკრედიტო პოლიტიკა. გვაქვს კი ასეთი პოლიტიკა. რა თქმა უნდა არა. უცხოური ფინანსური ინსტიტუტების მოთხოვნით ქვეყანაში ტარდება მკაცრი მონეტარული და ფისკალური პოლიტიკა. ეს კი ნიშნავს მაღალ გადასახადებს და მინიმალურ ფულის მასას. ეს არის სწორედ ეკონომიკის განადგურების ფორმულა. საქართველოში ვალუტის თავისუფალი ცურვის რეჟიმი მოქმედებს, შესაბამისად, ლარის გაცვლითი კურსის ფიქსირება ან კურსის ცვლილების მართვა ქვეყნის ეკონომიკური პოლიტიკის მიზანს არ წარმოადგენს. თუმცა, კურსის სტაბილურობაზე მნიშვნელოვნად არის დამოკიდებული ქვეყნის მაკროეკონომიკური და ფინანსური სტაბილურობა. გამომდინარე იქედან, რომ საქართველოს ეკონომიკაში დოლარიზაციის დონე მაღალია (მოხმარებული საქონლის და მომსახურების 70%-მდე იმპორტზე მოდის, ქვეყნის შიგნით გაცემული სესხების 65% დოლარშია, სახელმწიფო ვალის 75% უცხოურ ვალუტაშია), ლარის სწრაფი გაუფასურება დიდ რისკის შემცველია ფინანსური სტაბილურობისთვის. თუ ფულის მასა არ შეესაბამება ეკონომიკის არსებულ დონეს, მისი პოტენციური განვითარების შესაძლებლობას, ეკონომიკა სტაბილურად არ ვითარდება და იწყება ეკონომიკის ვარდნა (დაცემა). რაც იწვევს ფულის ინფლაციას. ეს იგივეა რაც ბრუნვაში ფულის მასის შემცირება, ვინაიდან ფულის იგივე მასა მომსახურებას უწევს უფრო ნაკლებ, შემცირებულ პროდუქტს. ეს თავის მხრივ იწვევს ეკონომიკის კიდევ უფრო მეტ ვარდნას და ა.შ. ასე ხდება, როცა არ არის მყარი კავშირი ეკონომიკასა და

ფულად სექტორებს შორის. უცხოური ფინანსური ინსტიტუტების მოთხოვნით ქვეყანაში ტარდება მკაცრი მონეტარული და ფისკალური პოლიტიკა. ეს კი ნიშნავს მაღალ გადასახადებს და მინიმალურ ფულის მასას. ეს არის სწორედ ეკონომიკის განადგურების ფორმულა. ბოლო პერიოდის ლარის გაუფასურება ძირითადად ეროვნული ბანკის მიერ მიმოქცევაში ლარის ზედმეტი, დაუსაბუთებელი მასის გაშვებით არის გამოწვეული. ბოლო ოთხ თვეში ე.წ. რეფინანსირების სესხების სახით ეროვნულმა ბანკმა მილიარდ ლარზე მეტი ზედმეტი ფულის მასა გაუშვა მიმოქცევაში გაზაფხულზე. როდესაც ეროვნულ ბანკში ახალი ხელმძღვანელი დაინიშნა, რეფინანსირების სესხები 250 მილიონ ლარამდე შემცირდა, რის გამოც იმ პერიოდში ლარი დასტაბილურდა, თუმცა, ივნისის შემდეგ ბანკი ისევ დაუბრუნდა ე.წ. რეფინანსირების სესხების მანკიერ პრაქტიკას. ეროვნულ ბანკს, პრაქტიკულად არაფერი გაუკეთებია დოლარიზაციის დონის შესამცირებლად, რამაც ბუნებრივია, ლარის კურსის დაცემა გამოიწვია. როგორ ხდება ფულის შეტანა ბრუნვაში ანუ ფულის მასის გაზრდა?

არსებობს ბრუნვაში ფულის მასის გაზრდის რამდენიმე საშუალება:

1. სახელმწიფოს მიერ ფულის გაყიდვა ანუ კრედიტით გაცემა,
2. სახელმწიფოს მიერ ბიუჯეტის დეფიციტის დაფინანსება.
3. სახ-ოს მიერ ადგილობრივ სავალუტო ბაზარზე უცხოური ვალუტის შესყიდვა.

სახელმწიფოს მიერ ფულის გაყიდვის დროს მნიშვნელოვანია საპროცენტო განაკვეთი. როცა სახელმწიფოს მიერ გასაყიდი ფულის საპროცენტო განაკვეთი იზრდება ანუ ფული ძვირდება, ბაზარზე ფულზე მოთხოვნილება მცირდება, ასეთ დროს ადგილი აქვს ძვირი ფულის პოლიტიკას. ამ შემთხვევაში ინფლაცია მოთოკილია, მაგრამ ეკონომიკური ზრდა ფერხდება, ვინაიდან საკრედიტო რესურსების სიძვირის გამო არაეფექტური ხდება კრედიტის აღება და ეკონომიკური საქმიანობის დაწყება ან გაფართოება. როცა სახელმწიფოს მიერ გასაყიდი ფულის საპროცენტო განაკვეთი მცირდება, ანუ

ფული იაფდება ბაზარზე, ფულზე მოთხოვნილება იზრდება, ასეთ დროს ადგილი აქვს იაფი ფულის პოლიტიკას. ამ შემთხვევაში მოსალოდნელია ინფლაცია, მაგრამ სწორი ეკონომიკური აქტივობის გაზრდა და ინფლაციის მოთოკვა. ასეთ პირობებში ეკონომიკა ვითარდება, ვინაიდან საკრედიტო რესურსების სიიარაღის გამო ეფექტური ხდება კრედიტის აღება და ეკონომიკური საქმიანობის გაფართოება. სახელმწიფოს მიერ გაცემული კრედიტის საპროცენტო განაკვეთი 8-15% იყო. (სებ-ის 2008-2009 წლის მონაცემებით) ასეთ დროს კომერციული ბანკები კრედიტებს 18-45% სარგებლით გასცემენ. თუ ქვეყანაში გატარებული ფულად-საკრედიტო პოლიტიკის შედეგად, ფულის გაყიდვით მიღებული მოგება უფრო მეტია, ვიდრე ამ ფულით რეალური პროდუქციის შექმნით და რეალიზაციით მიღებული მოგება, ეკონომიკის რეალური სექტორის მუშაობა და ეკონომიკის განვითარება შეუძლებელია. როდესაც ფულის გაყიდვით მიღებული მოგება უფრო მეტია, ვიდრე ამ ფულით რეალური პროდუქციის შექმნით და რეალიზაციით მიღებული მოგება, სახელმწიფოს ნებისმიერი მცდელობა აამუშაოს ეკონომიკის რეალური სექტორი (მრეწველობა, სოფლის მეურნეობა) მისი დარგები და სფეროები შედეგს არ მოიტანს. პრაქტიკულად ფული ყველგან იდება და არც თუ ცოტა, გარდა ეკონომიკის კვლავწარმოების სექტორებისა (სოფლის მეურნეობა, მრეწველობა). ეს კი იმას ნიშნავს, რომ ვიღებთ იმ ვალებს, რომელთა გასტუმრებაც წინასწარ ცნობილია რომ ვერ მოხდება. გაუსტუმრებელი ვალების მომსახურებას ახალი ვალებით ვახდენთ. ფულის ნაკადებთან მიმართებაში საყურადღებოა განვიხილოთ კიდევ ერთი საკითხი, რა უკეთესია კრედიტების მოზიდვა თუ ინვესტიციების მოზიდვა? ერთი შეხედვით თითქოს ინვესტიცია უკეთესია, მაგრამ თუ გავანალიზებთ, საკითხი ასე მარტივი არაა. ინვესტიციის მოზიდვის დროს, ინვესტორს ქვეყნიდან ყოველწლიურად მოგების სახით 20-25% გააქვს, ჩვენნაირი მაღალი რისკის ქვეყნებიდან კი 35-40 და მეტი პროცენტი გადის. ესე იგი საშუალოდ 1000 000 000 დოლარი ჩადებული ინვესტიციიდან ყოველწლიურად ქვეყნიდან გადის 250 000

000 დოლარის სავალუტო რესურსი.სულ სხვა ვითარება გვაქვს კრედიტების შემთხვევაში. ეკონომიკური, პოლიტიკური და სხვა სახის კრიზისები კრედიტის დაბრუნებაზე პირდაპირ არ მოქმედებს.უცხოური კრედიტების წლიური პროცენტი კი როგორც წესი 3-5%-ს არ აღემატება.მარტივი მათემატიკით შეგვიძლია დავადგინოთ რომ ქვეყნიდან გასატანი პროცენტის და ძირის ოდენობა ჯამში ნაკლებია ვიდრე ანალოგიური თანხის ინვესტირების შემთხვევაში გასატანი მოგების ოდენობაა. მაგ: 1000 000 000 დოლარის 10 წლის ვადით კრედიტის აღების დროს 5%-იანი წლიური განაკვეთის შემთხვევაში,პირველ წელს ქვეყნიდან გასატანი თანხის მოცულობა იქნებოდა 150 000 000 დოლარი.შევადართ ერთმანეთს,ერთიდაიგივე თანხის შემთხვევაში ინვესტირებისას ქვეყნიდან გადის 250მლნ. დოლარი,კრედიტის შემთხვევაში 150 მლნ.დოლარი ცალსახად ნათელია,რომ ინვესტიციების მოზიდვას კრედიტების მოზიდვა ჯობია. [3]. ეროვნული ბანკის პოლიტიკა კი მაშინაა წარმატებული,როცა საკრედიტო რესურსები,ფული ხელმისაწვდომია ყველასათვის,ანუ ფული იაფია და ინფლაცია „მოთოკილი“.ანუ ბანკი ატარებს იაფი ფულის პოლიტიკას.რაც შეეხება ლარის კურსს,ლარის კურსის შენარჩუნება ძირითადად ხდება უცხოეთში გადახვეწილი ჩვენი თანამემამულეების მონური შრომის შედეგად მიღებული შემოსავლების საქართველოში გადმოგზავნით. უფრო მეტიც ეროვნული ბანკი უცხოური ვალუტის სპეკულაციური ფასებით ყიდვა-გაყიდვის შედეგად დიდ მოგებას ღებულობს და ამ თანხებით საკუთარ შემოსავლებს და კეთილდღეობას უზრუნველყოფს.წარმოების შედარებით ჩამორჩენილობის პირობებში მოხმარების ზრდას საზღვარგარეთიდან შემოდინებული ფულადი სახსრები უზრუნველყოფს: „გარდების რევოლუციის” პირველ წლებში ეს, უპირატესად, პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების და საზღვარგარეთ მცხოვრების საქართველოს მოქალაქეებისა და მათი ნათესავების ფულადი გზავნილების ხარჯზე ხორციელდებოდა.ფულადი გზავნილების ოდენობა ყოველწლიურად 1მლრდ აშშ დოლარს აჭარბებს.

ეს ფული ძირითადად პირველადი მოთხოვნილებების დასაკ-

მაყოფილებლად გამოიყენება. დანაზოგების დაბალი მაჩვენებლებიდან გამომდინარე, კომერციული ბანკების საკრედიტო რესურსების ზრდისა და შევსების ძირითად წყაროს ევროპულ საფინანსო ბაზრებზე აღებული სესხები წარმოადგენდა, რითაც თავის მხრივ ძირითადად საყოფაცხოვრებო ტექნიკის შეძენა და სამშენებლო ბიზნესის დაკრედიტება ხდებოდა. მაგრამ, რადგან საქართველო საყოფაცხოვრებო ტექნიკას არ აწარმოებს, გამოდიოდა, რომ ჩვენი კომერციული ბანკების სამომხმარებლო კრედიტები ეკონომიკის რეალური სექტორის განვითარებას ამ ტექნიკის მწარმოებელ ქვეყნებში უწყობდა ხელს.[4] ეკონომიკის რეალური სექტორის არასაკმარისად განვითარების გამო უმუშევრობის დონე საკმაოდ მაღალია. ის 13-15%-ის ფარგლებში მერყეობს. სიღარიბის ზღვარს მიღმა 40% ცხოვრობს, ხოლო თვითდასაქმებული მოსახლეობის 64 %-ის შემოსავალი საარსებო მინიმუმს არ აღემატება.

დასკვნა

პირველი და ყველაზე მნიშვნელოვანია, რომ შეიცვალოს ლარის კურსის ჩამოყალიბების, დადგენის მეთოდოლოგია. იქიდან გამომიწიოს სპეკულაციური კაპიტალის ფაქტორი, ეროვნულმა ბანკმა უნდა გაატაროს ფულად-საკრედიტო და სავალუტო პოლიტიკა, რაც გულისხმობს მათ შორის ვალუტის გასვლის კონტროლს. ვალუტის კონტროლი გულისხმობს ლარის კურსის რეჟიმს. ლარის კურსის მცურავი რეჟიმი გამოსადეგია განვითარებული ქვეყნისათვის. ჩვენი თანა ფინანსური ბაზრის განუვითარებლობის პირობებში მცოცავი კურსი არის ქვეყნის ეკონომიკის დამანგრეველი. აუცილებლად უნდა განვითარდეს საფინანსო ბაზრები და ქვეყანაში აუცილებლად უნდა გაჩნდეს სავალუტო ბირჟა. ნაწილი თანხისა, რომელიც ქვეყნიდან გარბის, სავალუტო ბირჟაზე მოახდენს უკვე კონვერტირებას. ინფლაციური პროცესების შეჩერება, წარმოების განვითარების სტიმულირება ძირითადად შესაძლებელია მოქნილი საპროცენტო პოლიტიკით, ბანკთაშორის დაკრედიტების განვითარებით, უპერსპექტივო საბიუჯეტო დაფინანსების

შენწყვეტით. ფულად-საკრედიტო პოლიტიკის სრულყოფისათვის აუცილებელია განხორციელდეს საკრედიტო რეგულირება, რადგანაც მას შეუძლია ზემოქმედება მოახდინოს ისეთ ეკონომიკურ პარამეტრებზე, როგორიცაა კაპიტალდაბანდებათა მოცულობა, მყიდველობითუნარიანობის მასშტაბები, ვალუტის კურსის დონე. კომერციული და მთლიანად ეროვნული მეურნეობისათვის სტრატეგიული მნიშვნელობის მიმართულება უნდა გახდეს ფულად-საკრედიტო პოლიტიკის ორიენტაციის ისეთი შეცვლა, როცა შესამჩნევი უპირატესობა მიენიჭება არა მხოლოდ მოკლევადიანი კრედიტებით სავაჭრო-საშუამავლო საქმიანობის, არამედ მატერიალური წარმოების სფეროს დაფინანსებასაც. ფაქტობრივად, ლარის კურსი მინდობილია მხოლოდ ბაზარზე და მონეტარული პოლიტიკის გამკაცრებაზე. არ შემცირდა ბიუჯეტის დეფიციტი, 2015 წელს პირდაპირი ინვესტიციები უმნიშვნელოდ გაიზარდა, პრივატიზაციიდან დაპირებული 300 მლნ დოლარის ნაცვლად დაახლოებით 60 მლნ დოლარი შემოვიდა. არ ხდება ბიზნესის ხელშემწყობი მკვეთრი მაკროეკონომიკური ღონისძიებების გატარება (გადასახადების და რეგულაციების შემცირება). შედეგად, ბოლო ერთ წელიწადში ლარის კურსი 37%-ით გაუფასურდა, ხოლო ეკონომიკური ზრდის ტემპი 2.8%-მდე შემცირდა.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. www.geostat.ge
2. ჟურნალი, „გლობალიზაცია, ახალი ეკონომისტი“ №1, 2015 წ. გვ. 24;
3. „გლობალიზაცია და ბიზნესი“ №1 სამეცნიერო-პრაქტიკული ჟურნალი 2016წ.
4. ICBSS, <http://icbss.org/media/113-original.pdf>
5. ლელა ბახტაძე „გარდამავალი ეკონომიკის თეორიისა და პრაქტიკის აქტუალური პრობლემები“.

REFERENCES

1. www.geostat.ge. (In Georgian Language);
2. Journal, "the globalization, New Economist" №1, 2015y, p.24 (In Georgian Language);
3. ,, the globalization and Business "№1 Scientific and practical Journal 2016 (In Georgian Language);
4. ICBSS, <http://icbss.org/media/113-original.pdf>.
- 5 .Lela Bakhtadze ,, Actual problems of theory and practice in the transition economies" (In Georgian Language).

CONTRADICTIONS OF ECONOMIC SITUATION IN GEORGIA

Inga Gigauri

Academic Doctor of Business Administration,
GTU, Head Teacher

IULIA TEDEEVI

Academic Doctor of Business Administration, GTU

Nika Zurikashvili

GTU, PHD Student

RESUME

The modern model of the Georgian economy unfortunately is based not so much on the increase in production, as far as on stimuli of consumption. This fact also is confirmed that the total volume of private and public consumption makes up to 90% of GDP. The country hanging on import has not a stable source of incomes. National currency Lari will continue its ups and downs movement, rather than the correct monetary and macroeconomic policy will not be implemented. Most macroeconomic indicators were worsened during the last 3 years. Budget expenditure periodically had a negative impact on GEL exchange rate and price levels. There is a stable connection between the economy and financial sector. The principle of connection is following: the

national products support the national currency, the national currency strengthens national economy. What would contrast to such a situation? For proper management of the economy, we need a flexible monetary policy. Have we such policy, haven't we? Of course no. Rapid depreciation of Lari contains the large risk for the financial stability that is a serious burden for our country.

Key words: Currency Rates, the monetary, fiscal policy, Stabilization, The Economic expansion, Banking and financial system.